

впровадження додаткових організаційно-технічних заходів. Це призвело до покращення трудової дисципліни в плані додержання нормативів з охорони праці і, як наслідок – до зниження рівня професійної і загальної захворюваності, кількості нещасних випадків.

Висновки. В ТК «Харківобленерго» завдання забезпечення належного стану умов, охорони праці та електробезпеки є складовою соціальної політики керівництва. Впровадження положень такої політики, що включають вирішення питань створення безпечних і нешкідливих умов праці на кожному робочому місці, компенсацію за роботу в шкідливих умовах, належне санітарно-побутове забезпечення й інші важливі позиції, в результаті забезпечує:

- зниження рівня виробничого травматизму і професійних захворювань, підвищення продуктивності праці в товаристві в цілому;
- підвищення надійності постачання електричною енергією як побутових, так і промислових споживачів Харківського регіону за рахунок більш відповідального ставлення працівників підприємства до виконання своїх виробничих завдань;
- підвищення конкурентноздатності підприємства.

Література:

1. Серіков Я. О., Коженевські Л. Ф. Безпека життєдіяльності – секюрітологія. Проблеми, завдання, шляхи вирішення. Монографія. Харків : ХНАМГ, 2012. Ч. 1 – 170 с., Ч. 2 – 332 с.
2. Закон України «Про охорону праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
3. Гігієнічна класифікація праці . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v4137400-86>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-92-п>.
5. Типове положення про службу охорони праці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04>.

РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ТОРГОВИЙ БАЛАНС», ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ КРАЇНИ

Малкіна М. С., студентка 4 курсу кафедри економіки та маркетингу
Артьомова А. В., канд. техн. наук., доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

В умовах кризового і посткризового розвитку світової економіки кожна держава прагне мати достовірну і об'єктивну інформацію про результат зовнішньоекономічних операцій країни з рештою світу. Така інформація необхідна для прийняття рішень щодо майбутніх фінансових дій на товарних і

грошових ринках. Основні потреби в подібній інформації задовольняють баланси міжнародних розрахунків.

Платіжний баланс є одним з основних інструментів макроекономічного аналізу та прогнозування. Платіжний баланс - це співвідношення фактичних платежів, здійснених даною країною за кордоном, і надходжень, отриманих нею з-за кордону, за певний період часу.

Термін «платіжний баланс» вперше використав Джеймс Денем-Стюарт у своїй роботі «Дослідження про принципи політичної економії» (1767 г.) (Inquiry into the Principles of Political Economy). Стюарт визначає платіжний баланс як самостійне поняття, яке складається з:

- витрат громадян за кордоном;
- платежів по боргах, основної суми боргу і відсотків іноземцям.

Таким чином, спочатку платіжний баланс відображав тільки скоєні платежі, а не всі зовнішньоекономічні операції з матеріальними, фінансовими та інтелектуальними активами (зовнішньоекономічні операції - це операції між резидентом і нерезидентом). Усередині загального платіжного балансу виділяють: торговий баланс, баланс по поточних операціях, баланс послуг, баланс руху капіталів і кредитів, баланс офіційних розрахунків. Торговий баланс формується як різниця між імпортом і експортом товарів (без урахування послуг). Найбільш інформативний баланс, що відображає всі потоки активів, як приватні, так і офіційні, пов'язані з рухом товарів і послуг.

Зародженням поняття «платіжний баланс» в його сучасному розумінні можна вважати появу терміна «торговий баланс». Вперше він був використаний Е. Місселденом в трактаті «Коло торгівлі» (1623г), де робляться перші розрахунки торгового балансу для Англії за 1621г [1].

Подальший розвиток поняття «торговий баланс» отримує в роботах Т. Манна. У книзі «Багатство Англії у зовнішній торгівлі» (1664г.) [2]. Автор вводить поняття «загальний торговельний баланс», що характеризує відношення Англії з усіма країнами в сукупності, протиставляючи його приватним торговим балансам, які відображають відносини з окремими країнами. Т. Манн відзначає, що дефіцити у зовнішній торгівлі з одними країнами можуть компенсуватися позитивним сальдо з іншими державами, тому оцінку зовнішньоторговельної діяльності слід проводити на основі загального торгового балансу.

Термін «платіжний баланс» вперше був використаний Д. Стюардом в роботі «Дослідження про принципи політичної економіки» (1767г.) [3]. Він перший розглянув взаємозв'язок між торгівлею і рухом капіталу. Д. Стюард визначає платіжний баланс як самостійне поняття, яке складається з: - витрат громадян за кордоном; - платежів за боргами, основної суми боргу та принципів іноземцям; - уявлення грошових позик іншим країнам.

Таким чином, спочатку протягом більше 150 років термін «платіжний баланс» був пов'язаний тільки з міжнародним рухом фінансових активів і відокремлювався від торгового балансу.

Державними органами термін «платіжний баланс» вперше був використаний в 1819 р в Англії в доповіді парламентської комісії, що досліджує

стан міжнародних розрахунків країни. Але статистика того часу не могла надати необхідну інформацію для складання необхідного балансу, і проводилися лише експертні роботи різними авторами. Це призводило до відсутності єдиного трактування термінів у різних авторів.

Протягом 19 століття і до початку першої світової війни дослідження, спрямовані на оцінку платіжного балансу Англії, проводили Мак Кайем, Р.Гіффер, Ч. Гобсон та ін. Платіжний баланс досліджував Ф. Пейшена. Огляд для Австро-Венгоїї був проведений М.Т. Губером [4], Швейцарії - В. Цоллінгера [5]; Угорщини -У. Фелнер [6]. Проблема відсутності одноставної міжнародного терміна зростала. Спроба вирішення цієї проблеми була зроблена в 1905 р на сесії Міжнародного інституту статистики в Лондоні.

За результатами сесії була надана допрацьована схема платіжного балансу. По закінченню першої світової війни Англія втратила свій статус резервного центру для світової економіки, втративши значних обсягів короткострокового іноземного капіталу. Провідним банкіром - кредитором стає США. Виникло питання про розробки більш гнучкої системи валютних курсів, оскільки нестійкий стан валютного ринку, Викликане інфляційними процесами, значно збільшувало ризик країн-кредиторів.

Це призвело до значного підвищення інтересу до платіжного балансу. Уряду окремих держав починають регулярно опубліковувати офіційні дані платіжних балансів.

Перша країна, яка почала публікацію платіжного балансу, бали Англія в 1919 році. США публікує дані про платіжний баланс з 1022 року. Розробку однакового підходу до платіжного балансу, вироблення визначень і загальної методології його складання взяла на себе Ліга Націй і з 1924 року публікує платіжні баланси різних країн [7].

Нові тенденції розвитку глобального фінансового ринку, що виникли після світового фінансово-економічної кризи 2008 р зумовили необхідність перегляду методів обліку зовнішньоекономічних операцій і, відповідно, зміна підходів до класифікації цих операцій в рамках структури рахунків платіжного балансу.

Виникнення нових методів проведення та оформлення фінансових інструментів, нові підходи до реструктуризації зовнішнього боргу, стрімке зростання обсягу міжнародної торгівлі послугами, посилення взаємозв'язку статистики платіжного балансу зі суміжними статистичними системами національного рахівництва, грошово-банківської статистикою і статистикою державних фінансів - все це створило передумови для того, щоб після кризи 2008 р почали формувати абсолютно нові тенденції в теорії платіжного балансу.

Платіжний баланс не тільки дає представлення про участь країни в світовому господарстві, масштабах, структурі і характері її зовнішньоекономічних зв'язків, але і має пряму і зворотну зв'язок з відтворенням. З одного боку, він складається під впливом процесів, що відбуваються в відтворенні, а з іншого – впливає на нього, так як впливає на курсові співвідношення валют, золотовалютні резерви, валютне положення,

зовнішню заборгованість, напрям економічної, в тому числі валютної, політики, стан світової валютної системи.

Складовою частиною платіжного балансу країни є торговий баланс. Торговий баланс - це економічний показник, що відображає співвідношення вартості ввезених товарів на територію країни (імпорт) і вартості товарів, вивезених за межі країни (експорт). Залежно від того, яка стаття торгового балансу (імпорт або профіцит торгового балансу). Для цього використовується такий показник, як сальдо.

Історично склалося так, що вибір методів узгоджується, відновлення рівноваги платіжного балансу спочатку обумовлений вибором способу визначення сальдо платіжного балансу.

Поняття сальдо платіжного балансу відноситься до балансового підсумку певного набору операцій. Аналіз сальдо платіжного балансу важливий при визначенні економічної політики, основною метою якої з теоретичної точки зору є досягнення рівноважного стану, яке в сучасній економічній теорії означає таку ситуацію, коли економічні агенти не мають спонукальних причин до зміни своєї поведінки [8].

Різні теоретичні підходи до формуванню сальдо платіжного балансу послужили базою для створення концепцій платіжного балансу [9]. Виділяють такі концепції платіжного балансу:

- балансу поточних операцій;
- базисного балансу;
- ліквідності;
- балансу офіційних розрахунків.

Таким чином, сутність платіжного балансу як системи опису всіх економічних угод за певний період між резидентами країни полягає в тому, що він дозволяє зробити вірний висновки про зовнішньоекономічні позиції країни.

Література:

1. История экономических учений: учеб пособие / под. ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. М.: ИНФРА-М, 2000
2. Mun Thomas. England's Treasure by Foreing Trade or The Balance of our Foreing Trade is The Rule of our Treasure. London: J.C. for Thomas Clark, 1664.
3. Stuart James. An Inquiry into the Principles of Political Economy. Landon: A. Millar and T. Cadell, 1767.
4. Губер, М.Т. Как читать баланс. М.: Международные отношения. 1995
5. Цоллингер, В. Международное перемещение ценностей и помещение капитала за границей, их влияние на производство и конъюктуру // Журнал общественно-политических наук, 1869
6. Fellner W. Monetary policies and full employment. Hamden, 1926: Competition among the few, N.Y., 1949.
7. League Of Nations. Memorandum on balance of payments and foreign trade balance 1911. Vol. 1, Geneva, 1926
8. Словарь современной экономической теории Макмилланна: пер. с англ. / под общ. ред. Д. У. Пирсона. М.: Инфра-М, 1997.
9. Stern R. M. The Balance of Payments: Theory and Economic Policy. London, 1973.